

**Правові моделі
працевлаштування
випускників закладів освіти.
Теоретичні засади, сучасні
проблеми та напрями
реформування**

У монографії проведено теоретико-правовий аналіз працевлаштування випускників закладів вищої освіти в Україні. Досліджено освіту як чинник реалізації права на працю, правовий статус випускника як суб'єкта правовідносин у сфері працевлаштування, а також еволюцію правового регулювання цих відносин. Проаналізовано сучасний стан і проблеми зайнятості молоді, національне та зарубіжне законодавство у відповідній сфері. Обґрунтовано перспективні напрями розвитку зайнятості випускників закладів вищої освіти в умовах інноваційного розвитку економіки та трансформації ринку праці.

Для студентів, аспірантів і викладачів юридичних та економічних закладів вищої освіти, працівників державних органів і всіх тих, хто цікавиться проблемами трудового права.

О. С. Нестерович

**ПРАВОВІ МОДЕЛІ
ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ
ВИПУСКНИКІВ ЗАКЛАДІВ
ОСВІТИ: ТЕОРЕТИЧНІ
ЗАСАДИ, СУЧАСНІ
ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ
РЕФОРМУВАННЯ**

Монографія

Харків
«Право»
2026

УДК 349.22:331.5-057.85
Н56

Рецензенти:

О. В. Москаленко – докторка юридичних наук, професорка, декан факультету менеджменту, адміністрування та права Державного біотехнологічного університету;

О. О. Коваленко – докторка юридичних наук, професорка, завідувачка кафедри цивільно-правових дисциплін і трудового права імені професора О. І. Процевського Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди;

О. О. Дмитрик – докторка юридичних наук, професорка, завідувачка кафедри фінансового права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
(протокол № 5 від 27 листопада 2025 р.)*

Нестерович О. С.

Н56 Правові моделі працевлаштування випускників закладів освіти: теоретичні засади, сучасні проблеми та напрями реформування : монографія / О. С. Нестерович. – Харків : Право, 2026. – 192 с.

ISBN 978-617-8759-86-5

У монографії проведено теоретико-правовий аналіз працевлаштування випускників закладів вищої освіти в Україні. Досліджено освіту як чинник реалізації права на працю, правовий статус випускника як суб'єкта правовідносин у сфері працевлаштування, а також еволюцію правового регулювання цих відносин. Проаналізовано сучасний стан і проблеми зайнятості молоді, національне та зарубіжне законодавство у відповідній сфері. Обґрунтовано перспективні напрями розвитку зайнятості випускників закладів вищої освіти в умовах інноваційного розвитку економіки та трансформації ринку праці.

Для студентів, аспірантів і викладачів юридичних та економічних закладів вищої освіти, працівників державних органів і всіх тих, хто цікавиться проблемами трудового права.

УДК 349.22:331.5-057.85

ISBN 978-617-8759-86-5

© Нестерович О. С., 2026

© ТОВ «Видавничий дім «Право», 2026

ЗМІСТ

Перелік умовних позначень	4
Вступ.....	5

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ВИПУСКНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

1.1. Освіта як фактор працевлаштування випускників закладу освіти.....	8
1.2. Випускник закладу освіти як суб'єкт правовідносин у сфері працевлаштування.....	39
1.3. Ретроспектива правового регулювання працевлаштування випускників закладу освіти.....	58

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ВИПУСКНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

2.1. Теоретичні основи дослідження ринку праці та зайнятості молоді.....	76
2.2. Правове регулювання працевлаштування випускників закладів освіти України	96
2.3. Досвід зарубіжних країн у правовому регулюванні працевлаштування випускників закладів освіти.....	104

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗАЙНЯТОСТІ ВИПУСКНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

3.1. Проблеми працевлаштування випускників закладів освіти в Україні та світі	131
3.2. Визначення перспектив розвитку зайнятості випускників закладів освіти в Україні	150

Висновки.....	160
----------------------	------------

Список використаних джерел	165
---	------------

Додаток А. Ідея щодо запровадження «конкурсу дипломів» для надання випускникам 30 першого робочого місяця та професійного зростання і розвитку	187
---	------------

Про автора.....	191
------------------------	------------

══════ Перелік умовних позначень

ВВП	– валовий внутрішній продукт
ДКП	– Державний класифікатор професій
ДКХП	– Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників
ЄКТС (ECTS)	– Європейська кредитно-трансферна система (<i>European Credit Transfer System</i>)
ЄС	– Європейський Союз
ЗВО	– заклад вищої освіти
ЗО	– заклад освіти
ЗПТО	– заклад професійної (професійно-технічної) освіти
КЗпП України	– Кодекс законів про працю України
КМУ	– Кабінет Міністрів України
КСУ	– Конституційний Суд України
МОЗ України	– Міністерство охорони здоров'я України
МОН України	– Міністерство освіти і науки України
МОП	– Міжнародна організація праці
МСЕК	– медико-соціальна експертна комісія
НТП	– науково-технічний прогрес
ОЕСР	– Організація економічного співробітництва та розвитку
ФОП	– фізична особа – підприємець
ЮНЕСКО	– Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (<i>United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization</i>)

Вступ

У сучасних умовах суспільно-економічних трансформацій, що відбуваються в Україні, особливого значення набуває питання ефективної реалізації випускниками закладів освіти права на працю. Стрімкі зміни ринку праці, глобалізаційні процеси, диджиталізація економіки та формування нових моделей зайнятості висувають підвищені вимоги до рівня професійної підготовки молодих фахівців, а також потенціалу держави забезпечувати реальні гарантії їх працевлаштування. У цьому контексті освіта постає не лише базовим інструментом професійної соціалізації молоді, а й визначальним чинником формування її подальшої професійної траєкторії.

Безумовно, професійна освіта визначає стартові можливості випускника, впливає на його конкурентоспроможність на ринку праці, мотивує до праці та забезпечує рівень задоволеності виконуваною роботою. У такий спосіб формується взаємопов'язана триєдина конструкція «освіта – працевлаштування – задоволеність роботою». Ефективне функціонування цієї моделі можливе лише за умови, що випускник освітнього закладу отримає відповідну фахову підготовку, а також, що вкрай важливо, матиме змогу застосовувати здобуті знання на практиці, під час роботи, що відповідає його компетентностям і професійному профілю.

Реалізація права на працю випускниками закладів освіти є запорукою розвитку економіки держави, адже саме молоді фахівці, які щойно завершили навчання та здобули новітні знання, є рушійною силою на ринку праці. Саме амбітна молодь здатна по-новому підходити до вирішення багатьох питань, нестандартно мислити, швидко адаптуватися до мінливих реалій світу, постійно вдосконалюючи свої уміння й навички, поглиблюючи свої знання. Тож ця категорія має бути пріоритетною для розвитку економіки й державності загалом.

Нинішня ситуація в Україні, однак, є цілком протилежною. Випускникам закладів освіти дуже складно, а часто навіть неможливо знайти роботу за фахом. Це зумовлено низкою як об'єктивних, так

і суб'єктивних чинників. Випускники закладів освіти бажають отримати престижну, цікаву роботу, яка відповідала б їхнім очікуванням щодо заробітної плати й кар'єрного зростання, але стикаються з іншою ситуацією. Отримавши дипломи, багато випускників змушені працювати не за спеціальністю або ж одразу перенавчатися, набувати додаткових компетентностей. Це пов'язано як з об'єктивними, так і з суб'єктивними умовами ринку праці, який потребує інших фахівців.

Попри окремі спроби державних органів здійснювати аналіз майбутніх запитів ринку праці, зокрема Державної служби зайнятості, яка час від часу готує короткострокові прогнози, Міністерства економіки, довілля та сільського господарства України, яке розробляє орієнтовні плани потреби в кадрах, Міністерства освіти і науки України, яке періодично аналізує дані щодо вступників і випускників, в Україні фактично відсутнє системне, довгострокове й належно обґрунтоване стратегічне планування розвитку ринку праці в найближчі 5, 10, 15 років. Найвні механізми прогнозування є фрагментарними й не забезпечують реального узгодження обсягів державного замовлення з потребами економіки, фактичний попит роботодавців не враховується належним чином. Унаслідок цього формування бюджетних місць у закладах освіти часто здійснюється за критеріями, що не пов'язані з реальним попитом на ринку праці, і це спричиняє ситуації, коли навіть випускники, які здобували освіту за державним замовленням, після завершення навчання залишаються незатребуваними та стикаються з труднощами під час працевлаштування.

Соціологічні дані та інші аналітичні матеріали дають підстави констатувати таке: 1) рівень безробіття серед молоді значно вищий, ніж у старших вікових групах; 2) випускники стикаються з вимогою досвіду, якого вони об'єктивно не можуть мати; 3) молодь фактично конкурує з фахівцями, які мають стаж і репутацію; 4) держава не передбачає для випускників спеціальних програм чи преференцій (за винятком поодиноких пілотних проєктів).

Окрім того, у зв'язку зі скасуванням або фактичною недієвістю таких, що існували раніше, механізмів працевлаштування молодих фахівців на порядок денний виходить питання забезпечення реальних правових гарантій реалізації випускниками закладів освіти свого

конституційного права на працю. Сьогодні ця категорія осіб залишається фактично незахищеною на ринку праці, відсутні реальні пріоритети під час пошуку першого робочого місця, що зумовлює потребу у виробленні нових інструментів державної політики у сфері зайнятості молоді.

Наведені та інші чинники спонукають до ґрунтовного дослідження окресленої тематики. Ми бачимо внутрішні потреби у вдосконаленні механізмів реалізації права на працю, що набувають особливої гостроти з огляду на реалії сьогодення, коли Україна переживає масштабні наслідки збройної агресії та потребує комплексного відновлення. Забезпечення випускникам вітчизняних закладів освіти реальних правових гарантій отримання першого робочого місця за фахом набуває стратегічного значення. Саме від рівня професійної підготовки й можливостей працевлаштування випускників залежить ефективність формування кадрового потенціалу держави, спроможного забезпечити відбудову інфраструктури, модернізацію економіки та розвиток суспільних інституцій. Створення умов, за яких молоді фахівці матимуть можливість реалізовувати свої компетентності в Україні, сприятиме зменшенню трудової міграції та забезпечить більш стійкі передумови для відновлення і перспективного розвитку нашої країни

Пропонована монографія містить результати нашого творчого наукового пошуку, що були обґрунтовані й апробовані в межах дисертаційного дослідження на тему «Реалізація випускниками закладів освіти права на працю». Поданий матеріал розвиває та поглиблює основні положення дисертації, доповнюючи їх новими аргументами, узагальненнями та практичними пропозиціями щодо удосконалення механізмів реалізації випускниками закладів освіти права на працю.

== Про автора

Нестерович Олексій Сергійович – заслужений працівник освіти України, доктор філософії, доцент.

Співатор численних праць наукового та навчально-методичного характеру, серед них: науково-практичне видання «Компендіум правових позицій та висновків Верховного Суду України та Великої Палати Верховного Суду із 1997 по 2024 роки та рішень Конституційного Суду України щодо вирішення трудових спорів» (2025); підручник «Професійний розвиток правника» (2024); колективні монографії «Фізична культура, спорт і українське студентство: досвід Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого від заснування до сьогодення» (2025), «Фізична культура і спорт у Національному юридичному університеті імені Ярослава Мудрого: минуле та сьогодення» (2019); навчально-методичні посібники «Проходження служби у військовому резерві. Виконання військового обов'язку в запасі» (2024), «Методичні поради з навчальної дисципліни “Фізична культура” для студентів підготовчої та спеціальної медичних груп із захворюваннями опорно-рухового апарату (I курсу денної та заочної форми навчання) галузі знань 08 “Право”, першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 081 “Право”» (2022).

Основним напрямом наукових досліджень є комплексне вивчення проблематики працевлаштування випускників закладів освіти та забезпечення зайнятості молоді в Україні в період трансформації ринку праці, з урахуванням викликів і тенденцій його розвитку в умовах євроінтеграційних процесів та необхідності адаптації освітніх стратегій до потреб економіки. Значна увага приділяється аналізу правових механізмів регулювання працевлаштування як у національному, так і в зарубіжному контексті, що дає змогу виявити ефективні моделі та інструменти правового забезпечення трудових прав молоді. Окремий сегмент досліджень присвячено правовим аспектам трудових відносин у сфері фізичної культури та спорту, де вивчається взаємозв'язок трудового та спортивного права, вплив судової практики на розвиток законодавства у сфері спорту, а також правовий статус працівника у спортивній галузі, включаючи порівняльно-правовий аналіз зарубіжного досвіду.

Наукове видання

Нестерович Олексій Сергійович

**ПРАВОВІ МОДЕЛІ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ
ВИПУСКНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ:
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ, СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ
ТА НАПЯМИ РЕФОРМУВАННЯ**

Монографія

Редактор бібліографічних посилань
і списку використаних джерел *П. О. Білоуз*
Коректорка *М. О. Козак*

Підписано до друку 15.04.2026. Формат 60×84/16.
Ум. друк. арк. 11,2. Обл.-вид. арк. 9. Тираж 100 пр. Зам. № 608

ТОВ «Видавничий дім «Право»,
вул. Харківських Дивізій, 11/2, м. Харків, Україна
Для кореспонденції: а/с 822, м. Харків, 61023, Україна
Тел.: (050) 409-08-69, (067) 574-81-20

Вебсайт: <https://pravo-izdat.com.ua>

E-mail для замовників послуг: verstka@pravo-izdat.com.ua

E-mail для покупців: sales@pravo-izdat.com.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 8024 від 05.12.2023

Виготовлено ТОВ «Промарт Плюс»,
вул. Весніна, 12, м. Харків, 61023, Україна,
тел. (097) 445-07-79

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 8388 від 16.07.2025

[Перейти на сайт →](#)